

דרשת הרב ביגמן - שבת פרשת קרח

בדורות האחרונים, מקובל להתייחס לפן החיובי שבדברי קרח "כל העדה כולם קדשים ובתוכם ה'", והדבר ניכר בדרשות חסידיות (דוגמת מי-השילוח ור' צדוק מלובלין). בדרשה זו אני רוצה להתייחס דווקא לתגובת התורה לטענת קרח. משה עונה: "המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם. ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהנה". התורה נוקטת בלשון של קרבה והתקרבות, וזו לשון החוזרת פעמים רבות לאורך הפרשה כולה. פעולותיהם של קרח ועדתו הן פעולות של עמידה: "ויקח", "ויקמו", והן עומדות בניגוד לשימוש הרב בפעילי ה'קרבה'. יש לראות כי קיימת משמעות עמוקה בהתקרבות, כתגובה לטענה "בתוכם ה'", המשדרת סטטיות.

לעתים נראה כי השבת מגיעה אל האדם 'בעל כרחו', עם הגיע זמן כניסתה; האדם נותר עומד, ואילו השבת היא זו המתקרבת ובאה, ואין לאדם אלא 'לקבל אותה'. לעומת תמונה טבעית זו, הביעו מקובלי צפת בתפילות 'קבלת שבת' דווקא תמונה הפוכה: האדם הולך מבעוד יום לקבל את פני שבת המלכה ולא נשאר בעמידה. המתפלל היוצא לקראת השבת פותח ב'לכו נרננה לה', וממשיך 'לכה דודי לקראת כלה'. גם כאן, כמו בדברי משה, נדרש האדם ל'הליכה לקראת' ולהתקרבות, והיסוד הפעלתי יוצא כנגד הסטטיות.

הדברים ניכרים בהתרחשות המאפיין את התקבצותם של תלמידים השבים להתארח בשיבה בשבת. ברגעים מסוג זה, נראה לעתים, כי יש משמעות גם לעצם ההליכה של איש לקראת רעהו, עוד בטרם המפגש. יש באוירה שבהתקרבות הזו ביטוי לפעלתנות ולדינמיות - הליכה לקראת השבת.

'לכה דודי לקראת כלה'. במעמד החתונה נתקבל הנוהג שבתחילה הולך החתן לקראת הכלה, ומיד אחר כך, בעומדו בחופה - הולכת הכלה לקראתו. אף שמנהג זה נוצר בשל אילוצים הלכתיים אחרים, נדמה שהוא מבטא היטב את התמונה שתיארנו, באופן הדדי בין החתן והכלה. הנישואין מבטאים יציאה, התקרבות אל בן הזוג, והנוהג של ההליכה הוא ביטוי סמלי להתקרבות של בני הזוג, האיש אל אישתו, והאישה אל אישה.

עם כל זאת, בהצגת השבת בדימויים אנושיים בדמות של 'כלה' או של 'מלכה' יש משהו צורם. ממבט ראשון נראה כאילו השבת מואנשת, והדבר פוגם בקדושת המעמד. האם אותה השבת, אשר אליה אנחנו מתקרבים היא בדמות אנוש ותו לא?!

אולם, לאור הדברים שבהם פתחנו אפשר להבין שהעיקר בתיאור ההתקרבות הוא ההליכה של האדם 'לקראת'; אין בדימוי משום האנשה של השבת, אלא הדימוי מעלה את האדם למעלה של שבתיות, מעלה שיש בה מן האלוהי. העובדה שהשבת מקבלת פנים אנושיות מאפשרת לאדם לקבל פנים שבתיות, כיוון שהוא שווה אליה ומתקרב אליה.

הביטוי החזק לדברים אלו מתגלה בכך ששרים לחתן ולכלה "שיש עליך אלהיך כמשוש חתן על כלה". מילים אלו, תפקידן הוא לתת דימוי אנושי ולהעלותו לאמירה על אלוהים: 'כשם שהחתן שש על כלתו - כך שש ה' על השבת'. ואולם, הנוהג הוא לשיר את השיר לחתן ולכלה בעצמם, ובכך נותן הנמשל הרוחני את משמעותו, וחוזר ומפיח חיים בגשמי, ומשמעות השיר היא: 'שיש החתן על הכלה - כשם שה' שש על השבת'.

עוד נראה, כי הדברים מבהירים את החן העולה מפסיקות הנוטות לקולא. באופן כללי, דורשת התורה רבות מן האדם כדי שיניע את עצמו לקיים את כללי ההלכה - על האדם לקרב את עצמו. אך יש מקרים אשר בהם ההלכה הולכת לקראת האדם ולקראת המצב המיוחד שבו הוא שרוי, ונוצרת התחושה שהפסיקה מרוממת את המקרה שבו היא מקילה למדרגה של 'הלכתי'. האדם חש שכאשר ההלכה מתגלה לו באור אנושי, היא מרוממת את התקרבותו אליה, בכך שגם המצב ה'אנושי' שבפניו הוא עמד קיבל הילה של הלכתיות.

ההתקרבות של האדם לקראת כלה איננה ביטוי לאנושיות המושא; היא מלמדת על מצב שבו האדם יוצא לקראת אלוהיו, נעשה בבחינת שבת, ומתקרב אל דברי התורה. שבת שלום.